

תוספתות על פירוש ראבי"ע ז"ל.

א"א: בכ"י סימן 1 אשר באוצר הכ"י ברומא הנקרא *Biblioteca Vittorio Emanuele* והוא כולל פירוש על התורה מרבי אברהם בן עזרא מצאתי בסופו הפירושים האלה בשם תוספתות על פירוש ראב"ע ד"ל" וחסתי על פליטת הסופרים להביאם בתוך הקובץ הזה, אך בלי הקוד אחרי מקור הפירושים ממקום אחר, ועל הקורא לדרוש ולבקש אחריהם וגם עליו להסביר את הדברים עמוד 80 שורה 22 אשר אין להם שחר וכבר משוכשים הם בכ"י.
מה שמביא בשם מונה נראה כחדש, כי מה שנודע לנו עד עתה בשם הזה נוגע רק למסורה, ולא לפירוש המקרא.

תוספתות על פירוש ראביע זל.

יען אשר מצאתי תוספתות רבות מהוין בהעתק ספר הרב ראביע שאינם ממאמרו לא רציתי לכתבם מבפנים ולא מבחוץ והתוספתות הם מדעת הקמחי והמונה ומפרשיי אחרים על כן אהברם ואאספם כולם כסדרון ואתחיל מבראשית בעיה עד וזאת הברכה אם יעורני אלהי קדם מעונה ואומרה לאל סלעי גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ברוך אתה ה' למדני חקיך:
ואני המעתיק כך מצאתי

אתחיל פרשת בראשית, בעזרת מי שאין לו ראשית.

רוח אלקים מרחפת על פני המים. מים הם על המין שנים כי הם זכרים ונקבות וי"א כי כן מי נמרים משמות יהוי. והיה ראוי השין בחירק שלא יתחלף עם הדגוש מנחי הלמד והנכון שהוא שם ואין ראיה מהרבו כי נמצא שממות עולם אתך. ויאמר הנאון כי מלת לא המשיר שוכר בפסוק וכל שית השרה נמשכת אחרת עמה וכן הוא ולא איר יעלה. והטעם כי לא היה בתחלה דבר אלא השם ברא הכל מתוקן: לא ירון. וי"א כי שרשו נרן ומשפטו ידון בדגוש ובא הנח תמורתו כמו ונבל כעלה כולנו. וי"א שהוא מגורת ויהי כל העם נדון. יגרה מדון. והטעם לא יריב רוחי שנתתי באדם לעולם עם הגוף שאיננו נכנע אליו. ומה שאמר א"ע כאשר לא ינצה ה' העושה לעשויו ר"ל הכוחות הפועלות על המתפעלות:

חסלת פרשת בראשית.

פרשת אלה תולדות נח.

וכפרת אותה. וי"א כופר הוא זפת שנקרא בדהו"ל כופרא. וי"א שנקרא בלשון ישמעאל בתמורת הכיף בקיף והוא ברמות המר: מבול. יש אומרים שהוא ונבלי שמים פי' גשמי שמים: ברית. וי"א כי ברית נבול כרות מגורת וברא אותהן ואם כתוב באל"ף. וי"א כי השורש ברת ועניינו כמו קיום: ומלת ויגוע מיתה קלה בלי אריכות חולי א"ע. ומררש שביום שנטעו שחה מיינו יש לו סוד ואיננו כמשמעו והסוד שידע התועלת שהגיע ממנו: ויתגל. ע"מ אל תתגר במ והנימיל בקמץ להפריד מהקל מהשלמים: וישכון באהלי שם. וישכון אלהים וזאת הברכה לישראל שהם מבני שם כמעט ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כי בפסוק הראשון

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

ברך השם: באכה. י"א שהכף נוסף והנכון שהוא לנוכה היודע המקום והערך כי בכל המקרא כן בכ"ף אך ה"א נוסף כ"ה"א יברוכה או ה"א במקום ל"מ"ד בראש כמו לבוא מצרימה: ל"מ"ד לשרפה כל"מ"ד לכל כליו תעשה נהושת ונקראת שרפה על שם העתיד כמו וטהני קמח וכן וישרפו שרפה: ונבלה י"א כי משפטו ונבלה בדגש.

פרשת לך לך.

יש מפרשים מקדם לבית אל מלפני בית אל וכן וישכון מקדם לנן ערן. אחור וקדם צרתני וכן הפועל ממנו על אשר לא קדמו אתכם. במה אקדם ה' ויהיה הפוך בטעם. וכן הוא ויעתק משם ההרה ויש אהלו מקדם לבית אל והוסיף לבאר ואמר בית אל מים והעי מקדם לאהלו: ופ"י בנל"ך בסב"ך. וכן טעם בעבורך: בית סרעה. חסר ל"מ"ד השמוש. וכן ושני אנשים שרי גדורים היו בן שאול: ואקה אותה. י"מ מענין כי יקח איש אישה והטעם רציתי לקחת אותה לי לאשה וכמהוה חשקת בה ולקחתה לך לאשה: ויצו עליו כמו בעבורו וכן על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים: ולוט עמו הנגבה. נקרא נגב מקום ארץ כנען שהוא מפאת מצרים מפני שמצרים היא נגב ארץ כנען כמו שיבואר עליו זה בנגב: ב"ית במקנה בכסף ובוזהב. י"מ במקום מים וכן והגותר בבשר ובלחם: ויחלק עליהם לילה. י"א הטעם כי בחצי הלילה השיגם. וי"א כי חלק מהנהו הוא וקצת עבריו דרך אחד ושאר הלכו דרך אחר להשיגם. וטעם עליהם כמו בעבורם: ויתן איש בתרו. ובכרובים ופניהם איש אל אחיו. ויהיה וי"ו בתרו נוסף כו"ו למעיני מים. והטעם נתן האחד בתר לקראת האחר או נתן כל בתר איש לקראת רעהו כי האדם והבהמה שנים: עון האמורי. כי עון יבא בלשון העברים במקום עונש העון והטעם כי לא הגיע עונש האמורי להורישם מארצם עד כלות ארבע מאות שנה על דרך שאמר כי ברשעת הגוים האלה ה' אלהיך מורישם מפניך: אל ראי. בטעם אל טראה שיוכל אדם לראותך על דעת הקמחי. ומלת אחרי כמו אחרי מי יצא מלך ישראל אחרי מי אתה רודף. קראה את מלאך השם אל ולא אדם בעבור שלא ראתה מאחוריו כשנפרד ראי כי אמרה הגם פה ראיתי אחרי מלאך השם שראה בעניי: נמולו אתו. מבנין נפעל מן נמל. כמו כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום כטבעת המלך:

פרשת וירא

לעשות אותו. להקן אותו וכן לעשות את יום השבת כאשר פ"י א"ע: כעת חיה, י"מ מלשון הו"ל שהיא יולדת. והטעם כעת הזאת ששרה תהיה יולדת. וי"א כי הנכון כי חיה תואר אל העת כי העת והזמן רצופים בתנועת הגלגל והוא חי וקיים. והטעם באמת שוב אשוב אליך בזמן שהוא חי וקיים והערך יום ולילה לא ישבותו: אחרי בלזתי חסר ה"א התימה כמו אתה זה בני עשו. ארדוף אחרי הגרוד הזה: אמנם טעמו באמת. וי"א כי טעם ויאמר אמי לכל אחר כן והרבו לתפארת הלשון כמו אם אדוניו יתן לו אשה ולקח בעליו: ומלת תחת העץ כמו ויבן מזבח תחת ההר: וטעם על עברכם אצל או סמוך. כמו ועליו מטה מנשה: וימהר גם מהרי פועל עומד. וענין סאים מדות ידועות אצלם.

תוספתות על פירוש ראבי"ע ז"ל

ואמי המפרשים כי הסאה שליש האיסה: קמח סולת, הפוך בטעם כי הסולת היא נקייה כאשר פירש א"ע בפרשה: היפלא. י"א הימנע מהשם הדבר הזה וכן לא נפלות היא מאך. גם למה זה תשאל לשמי והוא פלאי: וי"מ כי רבה וכי כבדה כמו אשר וכן עד כי יבא שילה, ותחת כי אהב את אבותיך כי ותחת הוא כמו תחת אשר לא עבדת וטעם זה הפסוק דבק עם הכא אחריו. וי"מ כלה חסר הנסמך והוא מעשה כלה, וכן ואת רעבון בתיכם, שבר רעבון. והטעם אם החמס הוא בארץ כצעקתה הבאה אלי עשו מעשה כלה אנשי הארץ והטעם שיתחייבו כולם כליון חרוין: גש הלאה, הטעם גש לאחור אל מקום ורחק מעלינו וכן השמיני והלאה והוא מורה על ריחוק המקום והזמן לאחריו: עתה נרע לך מהם. חסר למ"ד השמוש עניינו יותר מלהם והטעם יותר נרע לך מה שבלבבנו להרע להם: בתם לכבי, שם בפלם כי ברוב חלומות, מנורת ואיש משך הקשת לתומו הטעם בלי כוונה בדבר הוא:

פרשת ויהיו חיי שרה.

לספור. ענין יללה, כמו אעשה מספר כתנים: לשרה, כמו אמרי לי אחי הוא. והטעם בעבור שרה: וכן ויתן לי, שיתן לי, וכן ושמרן דרך ה': למ"ד לכל באי שער עירו כלמ"ד והשלישי לאבשלום: וי"מ אך אם אתה רוצה כן והטעם כמי שרוצה בדבר שאומ' כן כמו לו יהי כדברך: והטעם שמעני הקשב לדברי כמו וישמעו אחיו: וטעם נתתי אתן כמו היתה לי עדנה: וי"ו ואת מתך קבור נוסף כמו וישא אברהם את עיניו: מעל פני. כמו לפני ממרא של מעלה: ויקם. נתקיים ועמד השדה למקנהו: וכן וקמה בדרך ממלכת ישראל. ועצת ה' היא תקום: למקנה. י"א בעבור מקנה: פן תשיב, שלא תשיב וכן על הרוב כי אמרתי פן אמות עליה: וכל טוב. הוא כלי כסף וכלי זהב ובגדים שנתן לרבקה. וטעם בידו כטעם כל אנשי המלחמה אשר בירינו: הגמאיני. ענין שתיה ובלעיה וכן ברעש ורונו ינמא ארץ מרוב מרוצת הסוס נראה כאילו בולע את הארץ: ותכל. מהבנין הרגיש מנחי הלמ"ד בחסרון הה"א בפלם ותגל מרגלותיו ותשכב:

פרשת ואלה תולדות יצחק.

עקרה. י"א כי יתכן שנקראת כן מפני שנעקר ממנה דבר שאינה יכולה להוליד: ויתרוצצו. מנורת על העשק ועל המרוצה לעשות. וכן וירעצו ויתרוצצו מענין שבורה מהפעלים השניים: לדרוש את ה'. י"מ כמו לשאול. וכן דרשתי את ה' וענני. דרשו את ה': שני נויים. י"מ מנורת בלתי אם נותנו ואדמתנו, ואם הם שני שרשים כמו לא אכלתי באוני ממנו, תאניה ואניה. וכן יפרשו הגוי גם צדיק תהרוג. אבל עמים נגור מן עמך ישב בקרבך כי זה השם מורה קבוץ אנשים זה עם זה יהרו: וטעם לאמים. י"א שהוא כמו משפחה, וכן הוא כמו אמים קרוב לטעם עמים: מכרה כיום. הב"ף לאמת הדבר ונקרא כף האמיתית כמו כי אותו כהיום תמצאון. וכן השבעה לי כיום והטעם באמת היום: אמר א"ע והנה אליהו מוכיח ר"ל שהלך להתגורר עם אשה אלמנה גם הוצרך אל העורבים שיכלכלהו: וטעם וילך ויסתלק וכן וילך ה' כאשר כלה לדבר ובא בפתח מפני ההפסק: וכן ויאמר משפש ויאמר: מלת פן כמו אולי וכן פן ינחם העם, אורה חיים פן תפלם.

ו"יא מזה פן ישלח ירו: בעד החלון. י"מ בעד סמוך אל החלון והטעם בפנים מהחלון וכן מבעד לצמתך מבפנים: וטעם ואיך אמרת ולמה אמרת, וכן איך תאמרו לנפשי: פן אמות עליה. כבר אמרתי במלת פן תשיב כי מלת פן על הרוב היא כמו שלא והטעם כי אמרתי כן כי אחותי היא שלא אמות בעבורה. וי"מ פן אמות בעבור שלא אמות וכן אני ה' נוצרה לרגעים אשקנה פן יפקוד עליה. בעבור שלא יפקוד: אך הנה טעמו באמת, וכן אך עצמי ובשרי אתה: וי"מ מאה שערים כמו מדות, וכן בדברי רז"ל בפ"י וכסף משנה קחו בידכם שמא הוקיר השער. שפירושו המדה. והטעם מצא בשנה ההיא מכל מדה שזרע מאה מדות: כי ב"רכו ה'. והוא קרוב לראשון: עד כי גדל. טעמו אשר גדל. וכן עד כי יבא שילה ולו יקת עמים: ויש שם אהל. פי' וימתח מניורת וכן ינטה על ירושלם. והעד וימתחם כאהל לשבת: ואחות מרעהו. י"מ כי אחות שם איש יהודע בימים ההם ואם הוא בתי"ו כנקבה, וכן המת אבי רכב. ומנחת. וכן רבים: ומ"מ מרעהו איננו לשירות אבל נוסף בשם כמו ותתי אשת שמשון למרעהו. וכן שלשים מרעים. ובלתו ותכרו על רעיכם ונכתב בו הוי"ד כלם הם מנהי העי"ן ונשתנה מהם מרע מקשיב חלף ומרע בקמץ קטן לגדול להפריד הענין: לא נגעוך. לרעה. כטעם הנוגע באיש הזה וכאשתו: רק טוב כמו לבד טוב עשינו עמך וכן כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים: גדיי עזים. ע"מ על לחי עמים: וטעם ראה ריח בני. כטעם וכל העם רואים את הקולוח: מטל. מושך עצמו ואחר עמו, וכן שרי ושמי ה': והנה הטעם ומשמני הארץ. והוא שם כמו ומשמן בשרו ירוה. וי"א שהוא תואר אל המקומות כמו במשמני רוון. דעת המונה: איפוא. שתי מלות ויהסר וי"ו התוספת כמו שמש ירה. וי"א כי לא יתכן זה הפירוש בעבור כי הוא כתוב בו"ו ואל"ף ומשפטו כשני לו כי אשר עליו זה הטעם הוא כתוב בו"ו וה"א בסוף והם עשרה ע"פ המסורת ואלה הם איפה הם רועים. איפה האנשים. איפה שמואל ודוד. ויאמר לו המלך איפה הוא. ואלה איפה הם. איפה לא שנלת. ואיש אל ידע איפה אותם. ואיפה ישרים נכחדו. איפה היית. איפה לקטת: ודי' כתובים בו"ו. מי יתן אפו. דעו אפו. אפו תקותי. ואם לא אפו. והשאר לכתובים בו"ו ואל"ף בסופם:

פרשת ויצא יעקב.

יש אומרים כי פתחות בית במקום איננו מורה דבר מיוחד רק פי' באחד מקום. וכן והאבן גדולה על פי הבהר. ופי' ואחת אבן גדולה, וכן בתוספת ה"א. ויפתח האחר את שקו כמו שיבואר במקומו: וגללו. י"א שהוא ענין הסרה וכן היום גלותו את הרפת מצרים מעליכם. גלו אבנים גדולות אל פי המערה, כטעם סורה אלי. והטעם וגללו הרועים את האבן: וי"ו ועברתני בו"ו ואיה וענה, והטעם אם בעבור שאחי אתה תעברני הנם איננו נכון אבל הנידה לי מה תרצה בשכרך: אך עצמי כמו שכן והטעם באמת, וכן אך לשקר שמרתי. אך מלך ישראל הוא: ללאה בתו שפחה, כמו לשפחה. וכן כי תבואו לראות פני ושפחה כמו אמה. ויאמר כן לנקבה כמו לזכר עבר: באשרי בעבור אשרי והוא שם כפלים ולא יהללו את שם קדשי כי לא נמצא מפועל הזה בנין הקל. ורב שלמה פי' והיה שכרי. אותן שיוולדו מכאן ואילך. ועוד פי' לה כי הוא עין שגדלים בו כמו

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

אנוהים קטנים שנקראין נוקלי"י בלעז: על צאן לבן. כמו עם וכן ויבואו האנשים על הנשים. וכן ועשית הסדר על עבדך. פי' קמחי. (בכר כמו) שלחו כר בן הנמל שהוא קל ונקרא מושל ארץ מרוב מרוצתו וקלותו והנעתו אל המקום אשר יכון ללכת. ופירושו ובכרורות שמרוב קלותם דומים שמקרקרים ואם דעת ב"ע הלכה רחל באכוס כר הנמל וישבה על התרפים:

פרשת וישלח יעקב.

באנו אל אחיך. כמו מאחזך כמו למי אתה: וי"א כי ויצר לו הוא מנחי הלמיד בשקל וישב וירד מבנין הקל וכן כי עתה חצרי מיושב יצרו צעדי אוננו: הישב אטיב. י"מ כמו הרבה אטיב וכן הטיב חרה לך: מן הבא בידו. מן אשר בא עמו כמו את ראש המלחמה אשר בדינו פי' עמנו וכן ולקחת בידך עשרה לחם ונקודים: ובניהם שלשים. י"א עם בניהם. וכן ויוסף היה במצרים. לא אוכל און ועצרה: אכפרה. י"א אסיר כמו ואיש חכם יכפרנה יסירנה. ומה נקרא יום כפורים והטעם הסרת העונות: אולי ישא פני. כמו הנהגשאתי פניך. וכן ונשאים פנים בתורה שפי' נושאי פני הגדולים בתורה ואינכם מוכיחים אותם בעברם עליה: ותקע. מפעלי הכפל ע"מ והלה ארץ מצרים וממנו כאשר נקעה נפשי והטעם סרה הירך ממקומה: כי על כן ראיתי פניך. כמו כי על כן לא נתתיה לשלה בני: ואני אתנהלה. מנורת אין מנהל לה כמו מנהג וכן נהלת בעוד והטעם אתנהל ואלך עם לאפי: יאותו. מנורת כי לך יאתה והוא מנחי הפ"א ובא בחסרון הפ"א ובחולם העין כמו לא יצוק עליה שמן. ובא בצירי אות השמוש מפני שהעין הוא סאותיות אהה"ע כמו יעורו ויעלו כל הגוים או בא כמשפט ארע ידע והנה תמורת החסרון והוא כמו יבוש מקורו. לא עתה יבוש יעקב ומשקלו יבושו רודפי. יבושו דמים: את אלהי הנכר. מלת נכר תואר והשם ממנו ונכר לפועלי און וחסר המתואר כמו אלהי נכר הארץ: ופי' אלוף נשיא וגדול וכן אלופי ומיודעי. ויתכן שיאמי' כן לכל אחר כאשר יאמר בלשון לעז אל הגדולים מיקרי א"ע כי ישראל יצא על בני עשו שני אתם עוברים בנבול אחיכם בני עשו כו':

פרשת וישב יעקב.

והוא נער את בני בלהה. יבא נער סמוך אל את כמו ומשוש את רצין וכן רמליהו. ויקרא המשרת נער בעבור כי מנהג הקטן לשרת את הגדול וכן ומשרתו יהושע בן נון נער. גחוי נערו: והשיבני דבר. חסר הנסמך והיא תשובת הרבר וכן כי נפש הוא הוכל. היי נפש או יהסר מ"ם כמו עד יקום גוי אלהיו והטעם והשיבני מהדבר שאשלחך: למען הציל אותי. דברי משה הם: את כתנתו. החלוק הדבוק לעור. גם כתנת הפסים. כי הערימוהו והשליכוהו ערום אל הבור והנה הדבר הפוך. והנבון כי הכתנת הפסים ביאור את כתנתו והיא מלבוש צר מהמעיל כי כן כתוב ויתן עליו את הכתונת ויחגור אותו באבנב וילבש אותו את המעיל: וישלחו את כתונת הפסים. שלחהו ביד קצתם שיביאן אותה אל אביהם והביאוה לו. וי"מ מענין ואיש שלחו בידו. והטעם קרעוה שיאמין כי החיות מרפוהו: חסוך. מנחי הלמיד בפלס אחיך מן אחה ובלא כנוי לא מצאנהו אך הוא חם.

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

וכן חמות מן כלה בחמותה. ונקראו כן לאשת בנם כמו שנקראו חמתיה וחותן לבעל בתם: ופתי'לך. וי"מ אותו הכלי שיחגור בו האדם הנקרא לאצ"ו בלע"ז ואמ' למטה לשון רבים והפתילים כי יש אנשים שהוגרים אותו כפול ונראה בעיני כי דקרו בו אליו וירכמו את ההשן מטבעותיו אל טבעות האפוד בשתיל תכלת כי צריך שיהיה עב לסכלם והוא שם כלל לחוטם הרבה שזורים יחד. ומה שכתוב וקצץ פתילים הם חוטם נפרדים זה מזה: עלתה נצה. וי"א כי הנפרד ממנו נץ והה"א אשר במספיק הוא כנוי לנפן שהיא לשון נקבה. ומלת עלתה פועל יוצא כמו על אדמת עמי קיץ שמיר תעלה. ועלתה ארסנותיה סירים ואפשר שהם עומדים ובאו על דרך כאלה נובלת עליה. ותאובדו דרך. וי"מ כי עלתה פעל אל נצה והמספיק נוסף כמו ככורה בטרם קיץ ונולה על ראשה וכן בא בלא מספיק ובוסר נומל יהיה נצה וכן יבא עם הכנוי וישלח כוית נצתו. והמעם כאשר פרהה עלתה נצה והמעם הפרח: כאשר ייטב לך. וי"א שהוא מבניין יטב וכן ויישם בארון כמצרים ואם זה בפתח גדול וזה בפתח קטן כי פעמים יבא זה תחת זה והנכון כי בניין הקל מן טוב יתורגם בלעז כאשר יהיה נפעל וכן מה טובו אוהליך יעקב:

פרשת ויהי מקץ.

ואין פותר אותם. פי' מהם כמו הם יצאו את העיר. והתנהלתם אותם. והמעם שב אל החרטומים והתכמים. וי"א אותם כמשמעו וישוב אל החלומות ר"ל אל הפרות והשכלים: וי"מ אלהים יענה יודיע. כמו כי כל דבריו לא יענה: ויצברו בר. הפקדים והוא מגורת שימו אותם שני צבורים: תחת יד פרעה. וי"מ תחת רשות פרעה. וכן ויקח את כל ארצו מידו: וי"מ לשבור אל יוסף כמו מן יוסף וכן ותרבי את תונותיך אל ארץ כנען כשדומה. מארץ כנען. והנכון שהוא כמשמעו: ויאסור אותו לעיניהם. בשו"א וסנו"ל והמסורת עליו לית רפה וכל כסתאי דשמשון כותיה: השלום אביכם. וי"א כי פעמים הוא תואר כמו השלום אתה אחי. אתה שלום וביתך שלם: גביע הכסף. כמו כוס. אבל הוא בתכונה אחרת והוא שני נביעים מלאים יין וכוסות:

פרשת ויגש אליו.

ולא עמד איש אתו. איש אחר זר כי אם הם כמו על בשר אדם לא ייסך. אדם זר: כי האלהים. וי"א כי חסר אם. כמו כי למען השמידם: נשמע בית פרעה. חסר בית השמוש כמו לזנות בית אביה: ותלה. ע"מ ותכה טבעם (מכעש) עיני מסעלי הכפל:

פרשת ויחי יעקב.

המטה. וי"א שהוא מסעלי הכפל. והקרוב שהוא מחסרי הפ"א ומשקלו השלם מטה. והוא המקום שאדם יושב או שוכב עליו ונקרא כן לפי שיגמה ותפשט עליו מענין וכן ינסה או לפי שנשען עליו מגורת מטה לחם: לא סללתי. וי"מ לא חשבתי וכן עשי סלילה: מלא הנזים. הוא שם כמו מלא כל הארץ כבודו. שפירשו מה שהוא מלא הארץ מחי וצומח ודומם הוא כבודו. וכן מלא כף נחת

איננו תואר והעד כף אחת. או פ"י מלא הגוים קבוץ בנוים כמו אשר קרא עליו מלא רועים כטעם עמים הר יקראו לביאור: יתר שאת. מלת שאת שם הסועל הלא שאתו תבעת אתכם. וכן בנות האלף ונעלם מהמכתב משתו יגורו אליהם. וי"מ כי התפלל לשם שיגבור שאת עונותיו: וזאת הברכה שכרכו כטעם נושא עון: מלת אל לא תמצא רק במקום צווי. והזהרה או תחנה ובקשה כי אם במקומות מעטים. כמו אל פשטחם היום. וישם לאל מלתי. ומלך אל קום עמו: פחו. מגורת רקים ופוחזים. והוא שם תחת תואר והטעם איש פחו. וי"א כי הוא תואר בשקל בער אנכי מאיש: יתכן כי תחת כבודי שלא לנוכח וכא פה כבוד בלשון נקבה ואם לא נמצא עוד. הנה כמורה כי שחה אל מות ביתה. כאשר זכר בספר המאונים בשער הזכרים: עקרו. שברו והרסו החומה עד היסוד. וכן יבא בענין כריתת רגלי הבהמה כמו את סוסיהם תעקר. וי"א כי שור הוא כנוי למושל כמו שכנה הכתוב השרים הגדולים באלים ועתורים. וכן בכור שורו הדר לו לרוב גדולתו קראו כן. וי"מ שור כמשמעו. והטעם שהיו מעקרים את הבהמות כטעם את סוסיהם תעקר: בן פרת. י"מ טענין ותעש פארות אם בן בן סמוך לפרת. ואיננו כן כי הוא בצירי. ולפרש פרת בחסרון וי"ו אין לו טעם לכד אם יהיה תואר כמו גולה וסורה: קברו אותי אל אבותי. כמו עש. וכן אשה אל אחותה לא תקרב: אשר על פני ממרא. כמו לפני וכן כתוב בפרשת חיי שרה:

נשלם ספר בראשית:

ואתחיל ספר ואלה שמות בעיה:

פרשת ואלה שמות.

בסבלותם. במשאם כמו הסירותי מסבל שכמו. וי"מ כמו ענין דעסק וכן לכו לסבלותיכם: ויעבדו מצרים. י"מ ענין עייפות ויניעה כמו לא העברתיך במנהג: אשר עבדו בהם. י"מ כי פועל הקל מזה כשיהיה קשור עם בי"ת הוא פעל אל האדון הנעבד כמו לא תעבוד בו עבודת עבד: כי חיות הנה. יש להם כח חיים בלב. אמ' א"ע והטעם שהם חזקות וכן ובניהו בן יהוידע בן איש חי לפי הכתוב כי יקרא חיל ושניהם דבר אחד בענין: אמ' א"ע הלא מצאנו הכתוב אמ' אלהי האלהים אלהי הצבאות. ר"ל שאם נמצא ה' אלהים צבאות חסר הנסמך בן הוא ה' אלהים אלהי צבאות וכן והנביאה עודד הנביא בפסוק ואמר לי מה שמו: מטה הוא המקל. ונקרא כן לפי שהוא מתון ונטוי מגורת נטויות גרון. או לפי שנשען אדם עליו מענין מטה לחם ומשקלו שמוש כל בעל מטה ידו. ומשקלו השלם מהנה: לרגליו. אמ' א"ע הקרוב אלי להיות לרגלי משה. ר"ל שהניעה דם המילה לרגלי משה כטעם והנעתם אל המשקוף: וירף ממנו. המלאך ממשה כשהניעה צפורה מדם המלה לרגליו:

פרשת וארא.

באל שדי ושמי ה'. כבר פירשנו בפסוק ואמר לי מה שמו. ובי"ת באל שדי מושך עצמו ואחר עמו. כמו מאל אביך ויעורך. והטעם ובשמי ה': נטויה.

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

מתוחה מגורת וקו ינטה. כאדם המכה בחברו שפושט זרועו אליו: ויצום אל בני ישראל. י"מ כי חסר מלת שילכו. והטעם צום שילכו אל בני ישראל ואל פרעה למען הוציא את בני ישראל. וכן ויצו אל יוסף לאמר חסר מלת שילכו. למען רבות מופתיו. מנהי הפ"א. מופת בפלם מוקש והוא דבר נראה להאמין בו דבר כיוצא בו שעתיד להראות. ומלת אות תבוא ג"כ בזה הענין. אלא שפעמים תבוא לכימן דבר ולא כן מלת מופת. דעת הקמחי:

פרשת בוא אל פרעה.

כתב ר' דוד בשורש כה ויתכן שפירש ככה כך והה"א נוספת כמו אן אנה וכן כתב ר' יעקב בר' אלעזר ז"ל וכתו' והמסרה וכנה תאכלו אותו לית כותיה מלרע: מלת משארותם י"מ כי היא העסה בעצמה. ונקראה כן מפני שהיא מזון האדם מגורת שארה כסותה ועונתה לא ינרע. דעת הקמחי:

פרשת ויהי בשלה.

והמושבים. הגורי חומש. ר"ל כלי זין מגורת ויכהו אל החומש פ"י בבלי זין. כי יבא אל במקום בית שהוא בענין עם כמו איש טוב זה ואל בשורה טובה יבא פ"י ובבשורה וכן ושבתם אלי אל נכון ר"ל בדבר ברור ונכון: תחנו על הים. סמוך לים וכן הונים על הים וסכות על הארץ את הפרכת כי הפרכת לא היתה על הארץ אלא מסך בינו ובין אהל מועד: ושלישים. הם קצינים. וכן ומבחר שלישי ויען השליש אשר הוא תחת משנה המלך: אשר ראיתם. חסר כ"ף הרמיון כמו כי הטאת קסם מרי או יהיה טעמו הפוך כי את מצרים אשר ראיתם היום. דע כי מה שאמ' ב"ע מ"כ במלת להם ויין כי נפתח הוי"ו נראה אלי כי דעתו שלא ידגש בוי"ד להקל על הלשון כמו שדעתו במלת ושרט לנפש גם במלת היתה למס כתב כי בפתח למ"ד למס להורות על ה"א הדעת הנעדר ולא נדגש ה"ם להקל על הלשון ודע כי בכל אלה והרומים להם דעת דוד קסתי ז"ל שתהיה האות המשרתת נקודה בקמין גדול להשלים הנח אשר אחריה. גם במלת לעולם ועד דעתו שתהיה הוי"ו קמוצה כמשפט. והעיי' בסגול להפריש בינו ובין הודע ועד שהעיי' בצירי מפני שהוא עדות וכן דעת בעל הסמדר. דע כי מצאנו עד בסוף פסוק בלי קמץ קמץ כמו תקות עניים תאבד לעד. תהלתו עומדת לעד:

פרשת וישמע יתרו.

והזרת אתהם את החקים ואת התורות. כמו אל. וכן ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר: אי עצץ. בעלי הוי"ד בתחלה על שני דרכים יש שנראה בהם הוי"ד בעתים. ויש שנעלם בהם כמו. ארד. אשב. לביאור ועוד זה לביאור שאמ' כי היו שרי אלפים שש מאות. ושרי מאות שש אלפים. ושרי חמשים י"ב אלף ושרי עשרות ששים אלף. ואל החשוב בעבור היות שרי האלפים שש מאות שיהיו כל ישראל שש מאות אלף בלבד כי הנה אם החשוב כזה אלף אחד ותשים ממנו השר הנדול שבו יחסר אחד לשרי המאות ואם תשים עוד שרי המאות יחסר י"א לשרי חמשים וכאשר

השם ד' שרי החמשים יחסרו ל"א לשרי העשרות ויהיו ל"א מהם שרי ט' אפי' עם ר"ל עם שרי העשרות ע"כ צריך להוסיף ל"א על כל אלף בעבור השרים אשר ממעל לשרי העשרות ויהיה כל אחד משרי העשרות ראש עשרה. ועוד אפישנו מתחת זה הספר בעורת העוור: אמר א"ע כי בהיות הבקר לפי דעתי קרוב לזרח השמש ר"ל כמו שפירש בפסוק ויהי באשמורת הבקר לביאור: כי ששת ימים חסר ב"ית. כמו זונות בית אביה. ישבון הצריך וכן רבים: עד שקר. ו"א כי הוא שם כמו עדות וכן למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל: אמי ב"ע כי בעבור התחברות כל חמש ההרגשות במקום אחד שהוא על המצח ע"כ יאמרו מלה שהיא ידועה אל אחת להרגשה אחרת. ו"א כי בעבור היות הרגשת העין גדולה משאר ההרגשות ע"כ שאר ההרגשות נשאלות לה ואין זה טעם אל מתוך האור: גזית. מגזרת נו היש ואיננו משרשו עם הקמץ כי נו קמוץ כמו קם רב שב ואלו היה מן גזו היה פתוח וגזית שרשו גזו ומשפטו להיות בדגש גזית וכא הנח תמורת הרגש כמשפט ויוד יעקב:

פרשת ואלה המשפטים.

ורצע. לא ירצע על המזוזה כי אם על הדלת כדברי המתרגם בלשון ארמית: והנישו אל הדלת. פ"י כשאומ' הכתוב בפרשת אלה הדברים כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה דלתים ובריה לא יאמר שהיו דלתים וברית בפתחי הבתים כי לא תמצא עיר וזולתם רק יאמר בכל עיר שער המדינה. ע"כ דלתים כמו שערים: אמי א"ע בפסוק מעם מובחי אפי' ההורג כהן מקריב זבח לפני לא יונה בעבור שישימש לפני. ולוי דברי הקבלה. ר"ל שהקבלה אומ' שאם הכהן החל להקריב זבח גומר עבודתו קודם לקיחתו למות. אבל אם לא החל לא יונה לעבוד אחר שנודע שהרג לביאור: ונגפו. הוא ענין דחיפה ומכה בלא מות כמו ורגלך לא תנוף. פן תנוף באבן רגלך. וכן וכי ינוף שוד איש את שוד רעהו והעד ומת. או הוא ענין השחתה כמו הנה אנכי נוגף כמו שיפורש: אמי א"ע בפסוק עין עבדו. אמי כי יצא העכר שאיננו ישראלי בכ"ד ראשי איברים ר"ל שהם אצבעות ידים ורגלים ושתי אונות והחוטם וראש הנויה שהוא הגיד לביאור: אין לו דמים. ו"מ כמו יהיה עליך דמים והטעם אין על הרינתו שפיכות דמים. אבל אם זרחה השמש עליו שהיה ביום. דמים לו. והטעם שפיכות דמים תחשב עליו כטעם דם יחשב לאיש ההוא: כי יבער איש. מלת איש מושכת עצמה ואחרת עמה וכן וכן משק ביתי. והטעם ובער בשרה איש אחר: הטרפה. תואר אל הבהמה הנלקחת בחטיפה כמו טרף בפיה. ודינה על ידי ארי ודוב וזאב ונחש אינו משלם: וטעם עד בא השמש. סמוך לבא השמש. וכן אשר עד מרבא. והעד השב תשיב לו את העכוט כבוא השמש: ושכב בשמלתו וכרכך. ודע כי כן הדין בכלים שמלאכתם ביום או בכסות היום להחזירם בכל יום עד בא השמש. וע"כ סמכו רז"ל אל זה הכתוב: דע כי מלת נושה פעמים תבוא למלוה ופעמים תבוא ללוה. כאשר קשורה בב"ית לעולם תבוא למלוה כמו כנושה כאשר נושה בו. וכן בעבר לא נשיתן ולא נשו בי והמלה אשר אצלה בלא קשירת ב"ית תבוא ללוה היא למלוה כמו לא תהיה לו כנושה. והנושה בא לקחת. וכל אשר לו נושא והוא כתוב באליף ובסגול. וכן

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

עם הכנוי או מי מנושי. ואם השאלה והלואה ומשפחה דבר אחר בטעם אמרו קצת המדקדקים כי האחת השאלת כלים והשנית הלואת כסף והשלישית משאת אוכל. כמו כי תשה ברעך משאת מאומה והקבוץ והעורבים משאות ויתכן כי השלישית שם כולל לכולם וכן נמצא בלשון זכר כמו נעובה נא את המשא הזה: אל תמר. דגשות המם תמר נוסף. והוא מהפעלים השניים אשר נוח נעלם בניניהם. מגורת ואם המר ימיר ויבא כמו יגל יעקב והטעם אל תמר בדבורו גם יתכן להיותו כן להסרון הפ"א מגורת ובכבודם תתימרו והטעם אל תגדל פיך עליו. וי"א כי בא כמשפטו מפעלי הכפל בשקל ומה בצע כי תתם דרכיך. והנפעל ממנו זריתו לא נמר בפלם ונסב לכס הנבול: ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. כמו שלח נא ידך ונע אל עצמו. ושלחתי את ידי: אמי א"ע בעבור שאמר כלב בן ארבעים שנה אנכי אם נולד כל אחד בעשר שנים לאביו נמצא בצלאל בעשותו מלאכת המשכן בן עשר שנים וזה רחוק מאד:

פרשת ויקחו לי תרומה.

פ"י כסף הכפורים כמו שמפרש א"ע: מקשה תעשה אותם. וכן מקשה תעשה המנורה מלשון דא לרא נקשן עניין הכאה בטרדי"ן בלע"ז ר"ל הטעם שלא יעשו הכרובים בפני עצמן ואח"כ יהברום בראש הכפורת אבל מכה באמצע הוזה וראשיו בולטות ובהם יצייר הכרובים וכן המנורה. וי"ט מקשה כמו שאומרים בעלי ההגיון המקשיי והספוני שזה הפך זה והטעם עסה אחת וחלק אחת וקרוב לזה ותחת מעשה מקשה. כי כשיתפשט וישוה השיער נראה כאלו חלק אחד בלא נקב. והעד על יושר זה הפירוש כלו מקשה אחת: טפח. בחלם כמו בסגול ועביו טפח מדתו ד' אצבעות בנודל אמי רז"ל: וקנותם. בא בקבוץ הנקבות כמו מן שדה שדות: את כל הכלים. כמו עם וכן היה רועה את אחיו בצאן. את יעקב איש וביתו באו. וכן רבים: מעשה חושב. שהיו בהם צמידים מעשה חושב. וטעם חושב כמו אומן. ונקרא כן לפי שהאומנות היא דרך מחשבה מגורת ולחשוב מחשבות. כאשר פירש בפרשת כי תשא למונה: כרובים. אמי רז"ל שהוא מעשה ארינה שיש בו שני פרצופים. פרצוף ארי מצד אחד ופרצוף נשר מצד אחר. אבל מעשה רוקם הוא מעשה מחט שיש בו פרצוף אחד בלבד. ומה שכתוב מעשה רקם כמעשה חושב שרוקמים מלמעלה ומלמטה במקום שחושבין: הקיצונה. מהשנים הנראים בפלם התיכונה והוא תואר ליריעה אשר בקצה: ולקרשי צלע המשכן השנית. התואר שב אל צלע. והטעם קצה או צד כמו ויקח אחת מצלעותיו: ולירכתי המשכן ימה. י"א ולפיאות כמו הר ציון ירכתי צפון וכן בירכתים לירכתים וכאו בסימן הזכרים והנקבות יחד. ופ"י למקצועות ג"כ וכן בפי"א בארבעת מקצועות החצר. ג"כ לשני המקצועות: וי"ט ולירכתי המשכן סמוך לסוף המשכן כמו שהורך סמוכה לסוף האדם שהוא העקב. כי היה חצי היריעה העורפת על אחורי המשכן מפאת ים ובראש המשכן היה הפתח הסונה קדים. על כן קרא פאת מערב אהורי המשכן:

פרשת ואתה תצוה.

כתית. אמרו רז"ל שהיה כותש היותים במכתש ולא היה טוהגן בריחים שלא יהיו בו שמרים. ואחר שהוציא טפה ראשונה היה מכניסן לריחים וטוהגן

ואתו השמן שהוציא ע"י מחנה כשר למנות ופסול למנורה שני כתיב למאור ומה שנאמר במנחות בשמן כתיב לא נאמר לחובה: ואלה הבגדים. עוד יפורשו בפרש: זרת ארכו וזרת רחבו. ופרשו ר"ל זרת האמור בתורה הוא חצי אמה של ששה טפחים: מעשה חרש אבן. י"א שהוא מנורת חרושה על לוח לבם שפי' חרותה. גם נמצא על מלאכת ברזל חרש ברזל מעצר. גם על העצים. חורש עצים נטה קו: על שמות בני ישראל. טעמו הפך תפתח על שתי האבנים את שמות בני ישראל. והעד הפסוק שעליו. רבנו סעדיה ז"ל פירש ובתונת תשבץ עיון בערב והוא מעשה הרקמה עשוי עינים עינים. והקרב אלי אחוני השבץ. הטעם תפשי העיון שהקיפוהו אנשי המלחמה ולא יכול להנצל מהם: והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל. כמו עם שמות גם על שמותם כן גם על שמו. והעד פתוחי חותם איש על שמו. וכן ולא שתם על צאן לבן. ויבואו האנשים על הנשים: ומעם לשני עשר שבת במקום בעבור וכן אמרי לי אחי הוא וכן רבים. והטעם שתהיינה האבנים מפותחות עם שמות בני ישראל בפתוחי חותם שתיים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב: וי"מ כי תרשיש אבן יקרה ועינה כעין תכלת. וכן וישפה אבן הנקרא בערבי אליס"ף. וכתב ר' יונה כי לשם נקרא בערבי גוד"ע. וי"א כי שבו נקרא בערבי אלס"ג. מעיל האפור. היה רחב לשום אותו על הכתונת. והאפור היה על המעיל. כי כן כתוב בפרשת צו את אהרן ויחגור אותו כאבנט וילבש אותו את המעיל ויתן עליו את האפור וכבר פירשו בפרשת וישב יעקב: ציץ י"מ כמו פרה. וכן הפעל מהם יציץ ופרח ישראל. וי"א כי הציץ היה טס של זהב כמין נזר והיה רחב שתי אצבעות מקף על המצח מאוזן לאוזן. והטעם כתר: המצנפת. כמו צניף והוא על הראש לכסותו. והפעל סמנו צנף יצנף צנפה. והוא כמו שכתב ר"מ במ"ל בסוף פרק ה' מהלכות כלי בית המקדש המצנפת של בני או הדיוט ארכה אמה והאבנט רחבו כמו ג' אצבעות וארכו ל"ב מקיסין ומחזירין כרך על גבי כרך וכו': ולא ישאו עון. כמו ואוכליו עינו ישא. ולא מושך עצמו ואחר עמו. וכן ולא ימותו או יהיה הפי' כמו ונשא אהרן את עון הקדשים. והטעם אם לא היו עליהם בבואם לא יכפרו עון לישראל: ומתו. הם הבאים מחוסי בנינים: חקת עולם יהיה לו. זה הדבר לאהרן ולבניו אחריו:

פרשת כי תשא.

השקל הוא הסלע ברברי ר"ל ואומר כי השקל ר' זווים. והוון תחלתו הי' מעות רק הוסיפו עליו שתות והעלוהו לשש והשקל השלם הוא חצי אונקיא של קולוניא שהיא משקל ב' זהובים על דעת רש"י: על הפקודים. כמו עם וכן ולא שתם על צאן לבן והטעם יפורש בפרשת אלה פקודי: כיור נחושת. צורתו ידועה. וכמוהו והכה בכיור או בדוד. י"א שהוא הנקרא בלעז קונקא. ואין האמת כי כתוב עליו ובא נער כהן בכשל הבשר והמזלג שלש השנים בידו והכה בידו והכה בכיור וכו'. נראה שהוא כלי לשומו על האש לבשל בו בכשר. ואין מנהג בני העולם לשום על האש הכלי הנקרא קונקא והקרוב שהוא הנקרא בלעז: שמאנטו והעד כנו שהיה צריך אליו שלא יתגלגל לפי שהוא עגול מלמטה ומשופע. ירחצו מים. יהיה פעל עומר. וכן ותרד בת פרעה לרחוץ. ורחצת

וסכת. וי"א שהם יוצאים והסרים הפעולים מהם והטעם ירחצו את ידיהם ואת רגליהם במים. וכן וירחץ אותם במים: בשמים ראש. אמ' א"ע או טעמו עם כל ראשי בשמים ר"ל ויהיה הפוך בטעם כמו ראש בשמים והטעם מבחר בשמים. וכן שלש סאים קמה סולת לביאור: וקנמן בשם. אמ' דוד קמחי שהוא הכושם הנקרא בלעז לייץ אלזביי: כל הנוגע בהם יקדש. טעמו שלא יגע בו זר כי אם הכהן שהוא קדוש. ואחרים פרשוהו כל דבר הראוי לכלי שרת שיגע בהם יהיה קדש לה' למזוגה: נטף. פרשו שהוא צרי ונקרא בן על שם שנוטף כמו שאמרו ר"ל הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקשף ובלעז בלסמיו: ושחלת. הוא סם הנקרא במשנה צפורן והוא חלק ומצהיר כצפורן וכן אמ' המתרגם וטופרא: וחלבנה. סם שריחו רע והוא שרף הנמצא בעציון והוא כמו רבש שחור. ויש שקוראין אותו גלבניו בלעז על דעת הקמחי: לעשות בזהב. לכפול המהשבות למזוגה: מסכה. כל דבר הנתך נקרא מסכה. והעד ופסל ומסכה לא תעשו לכם. כטעם לא תעשו אתי אלהי כסף ואלהי זהב לביאור: התפרקו. עבר ובא בקמץ מפני המרחא כמו אם לשלום יצאו. עד יעור ננעו תעו מדבר: אם תשא חטאתם. הנה טוב ואם אין מחני נא והסר מלה כמו אם ענה תענה אותו שחסד ממנו העונש והדומי: עון. הוא נגור מן עוה פניה וכן מעות לא יוכל לתקן והוא ע"מ נאון מן גאה ושואן מן שאה לביאור: [עוד כתוב בגליון] הפסוק ידעתך בשם. פירש א"ע דעת ההלך מדרך הכל הוא כמו שפירש החכם באמרו כי הכל יודע כל חלק בדרך הכל לא על דרך חלק ור"ל כי זאת הידיעה שהיתה למרע"ה שהוא חלק היתה בדרך כלל ולא בדרך פרט וגי' ר"מ במ"ל בספר מדע אמ' כי השם אינו יודע הברואים מצד עצמם כלומר בפרטות כמו שאנו יודעים גי' בפרטות אלא הבורא יודעם בכללות ודי למבין: [ועוד כתוב] אמ' א"ע הנה משה לא הזכיר בתפלתו רק השש עיב יטעו כל האומרים שחל עינו פניך מקדם. והגבון שהודעת לענו מקדם ר"ל כי שלש עשרה מדות אמרם השם והודיעם לו לא אמרם משה ולכן לא יתכן לומר שחל ענו פניך לא שהודעת לענו מקדם כי השם [עד כאן. והשאר נחתך הנייר]:

פרשת ויקהל.

נדבדה. פעל עומד: רוחו אותו. כמו בו. וכן והתחלקו אותה כמו בה. וכן ואותנו אל תמרודו כמו בנו וכן משכנו (?) אותנו. גם אשר נדב לבם אותם: את קשרת הסמים טהור חסר המתואר והוא רקח. והעד ממולח טהור קדש: את הכיור נחושת. הסר הנסמך. וכן האהלה שרה אמו:

פרשת אלה פקודי.

אמרו ר"ל כי הכבר ששים מנה. וכבר של קודש היה כפול. והיה הכבר של קדש ק"ב מנה. והמנה כ"ה סלעים. והם א' לפרין במשקל של קולונייא שהם מאה זהובים והסלע ר' זהובים על דעת רש"י: תרש. הוא תואר אל בעל מלאכת אבן ועץ כי כן כתוב ובהרושת אבן למלאות ובהרושת עץ. ואפשר כי כן על המתכת כמו שנמצא על הברזל. וחרש לא ימצא: ויעשו את הכתנות שש.

תוספתות על פירושי ראבי"ע ז"ל

חסר הנסמך וכן הוא הכתנות כתנות שש וכן והנבואה עודד הנביא. ורבים כאלה
 כי לא נכון לבוא הידיעה בסמוך:

נשלם ספר ואלה שמות. תהלה לבורא נשמות.
 אתחיל ספר ויקרא. בעזרת אל נורא.

פרשת ויקרא.

ונמצה. מגורת אך שמריה ימצו ישתי לביאור: קרבן ראשית איננו סמוך. וכן
 מגיד מראשית אהרית. אך קרבן סמוך אל ראשית. וראשית הוא שם:
 ואל המזבח כמו ובמזבח. וכן ואל הארץ חתן את העדות: ושעם לא יעלו כמעט
 ועל פר ואיל במזבח. והסרים הפועלים כמו יעשו עין גבוה לביאור: וטבל הכהן
 אצבעו מן הדם. י"מ כמו בדם וכן מהיכלך על ירושלים: ואשם. י"ל כי הוא
 תואר הנספר מן אבל אשמים אנהנו כי נמצא העבר בפתח אשום אשם והשעם והוא אשם:

פרשת צו את אהרן.

אמר א"ע היא מוקדה נוסף. או מוקד שני שמות ולא יתכן כן בשמות שהם
 מלרע כמו שנוכר במלת מכשפה לא תחיה. והנכון כי ההיא נח נעלם
 וראוי להראות כהיא ויקרא לה נובח בשמו: כליל תהיה לשם ותהיה נשרפת
 כמו שאמי כליל תקטר. ושעם הכהן המהטא אותה כמו בה וכן והתחלקן אותה כמו
 בה. ואותנו אל תמרודו כמו בנו. ויהיה המהטא אותה בחטאת. כמו אשר יכפר
 בו באשם: יזה מרמה על הכנף. היא הכנף אינו לידיעה מיוחדת אך היא כמו
 ויהי האחד מפיל את הקורה. ואם יתקפו האחד. אמי א"ע ויהיה בנר בלשון נקבה
 וזכר וכן מצאנו בקבוץ בנדיך לבנים. את בנדי עשו בנה הגדול ההמודות: אמי
 א"ע בפסוק כל זכר בכהנים אמי אבל הזכר שיאכל בהטאת שהוא בן י"ג שנה
 ומעלה כאשר העתיקו אבותינו ז"ל שסמכו לאשר כתוב הכהן המהטא אותה
 יאכלנה להוציא את שאינו ראוי לחטוי: והקריב ממנו. מן הזבח: אחד מכל
 קרבן. אחד מכל מין הנקרא בזבח יקריב לה' תרומה ויהיה לכהן הוורק והשאר
 יאכלו הבעלים הויץ מן החיה ושוק בשלמים: פגול. וכן ומרק פגולים כליהם
 ונקרא כן הבשר שהשתנה ריהו ומראהו כמו שאמרו רז"ל פגול מעון צורה כלומ'
 שאינו נשרף עד שהשתנה צורתו. דע כי מה שאמי ב"ע במלת וחרבה כמנהג
 היורד הוא הכתוב בפ' ויקרא ונפש כי תחטא וכו': ואמרו חכמי כי יש לה קרבן
 עולה ויורד ר"ל עולה לעשיר ויורד לעני. ואמי יורד כנגד עולה. וקרבן היורד
 הוא מה ואם תשיג ירו לשתי תורים וכו'. וכתוב בו לא ישום עליה שמן וכן
 במנחת הקנאות לאשה אשר תשמה תחת אישה לא נזכר בה שמן. והנה להם
 מנחה חרבה שהשעם הפך בלולה בשמן והמלה נגזרת מגזרת חרבו פני הארמה:

פרשת ויהי ביום השמיני.

עגל בן בקר. י"א כי עגל בבקר כמו בבש בצאן והוא יקרא כן עד מלאות לו
 שנה תמימה וא"כ יקרא איל וכן פר אפי' שבע שנים כמו ופר השני שבע
 שנים. אמי א"כ ואת שוק הימין מזה ומזה ושוק סמוך אל הצד ר"ל שכן הוא:

ואת שוק. צד הימין כי שוק לשון נקבה כמו את שוק והעליה לביאור: אמר
 אב בפסוק אכול תאכלו אותה יש מרדקים שאמ' כי היא התימה לא יהי
 אחריו דגש עם אחד מן המלכים. ר"ל ואם נמצא בדגש הצרי אין בגלעד אין
 החטף קמץ נמנה עם הו' סלכים בעבור כי פעמים יבא במקום שב"א כמו קדשים
 שהוא כמו בקרים והעד נכאת וצרי והוי"ו שורק ג"כ אינו נמנה במלכים: ואת
 השחף. י"א שיש לו חולי השחפת: כתב ר"ם במ"ל כראש פרק א' מהלכות
 סוטה שחוף הוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד. מרבה רגלים. י"ל שהוא
 שם כמו למרבה המשרה והטעם שיש בו רבוי רגלים:

פרשת אישה כי תזריע.

תשב בדמי סהרה. ענין איתור כמו ותשבו בקדש ימים רבים. וכן אנכי אשב
 עד שובך. ובי"ת בדמי מקום בעבור כמו התשחית בחמשה וכן רבים: היא
 סהרה י"א כי אינו ראוי להראות אך הוא שם בלבד וממני היא נהפך הקס"ץ
 הפעל כי היה ראוי בפ"א הפעל כמו חכמה עצמה וסמנה בא עם הכנוי. ואחרי
 סהרתו וכא כתיב בלי סמיכות ועל סהרת לכל קדש: ימי סהרה היא נראה
 והוא סימן לנקבה הנסתרת והנפרד ממנו סהר כמו וכעצם השמים לטוהר והוא
 שם: אמ' א"ע והובא. האדם כחברו ר"ל כי האדם הוא המובא והוא כחברו ר"ל כאחד
 שביאהו הרואה בעל כרחו וכו' כמו שפירש: אמ' א"ע בפסוק והנה מראה אמ' כי
 לא נמצא בבעלי הה"א הנח הנעלם בסוף המלה ר"ל כי אם במקום יחיד כה אמר ה' עושה
 ועל הדרך הזאת והשקה את המים והם זרים כי חסר מהם למיד הפועל ועל הדרך
 הזאת בא תחת אשר ענה לביאור: בהק. י"מ מין ננע לבן מונה לו אבל פחות
 הוא מבהרת. וכוה תרגם יונתן מנונה נגדו מזיו יקריה מבהיקין שמי שמיא:

פרשת זאת תהיה.

אל כלי חרש. י"א כמו בי"ת השירות ואל הארץ תתן את הערות: ושיעור עשרון
 מסודר בסוף פרשת ואתה תצוה: תנוך הוא הרך שבקצה האוזן. וי"א שהוא
 הנדר האמצעי שבאוזן: אשר הקצו. י"מ אשר הסיעו אותו לקצה הבית כדי
 להשליכו ולהוציאו אל מחוץ לעיר: אמ' א"ע כל ימי הסניר אותו כראשונה
 ובשנית והטעם כל ימי הסניר אותו הבהן. או הוא שם הפעל כמו ביום הקריב
 אותם לכהן לה' מאמ' לר"ש בפ"י התלמוד במסכת פסחים. פסם הוא חצי כנר
 לחם ששערו בו ד"ל ערובי תחומין שהוא מזון ב' סעודות וחציו לבית המנוגע
 לטמא בגדים אם ישא בו כדי אכילתו שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה
 דכתי' והאוכל בבית יכבס את בגדיו והלכה למשה מסיני היא דחצי כנר של ח'
 בצים היא סעודה והרי"ם במ"ל כתב בפ' אחרון מהלכות טמאה . . . ובגדיו
 מהורים עד שישהא שם כדי שישב אדם ויאכל כשלוש בצים פת חטים בלפתן
 שני והשוכב בבית יכבס את בגדיו והאוכל וכו'. וכי תעלה על דעתך שאין בגדיו
 מתמאין עד שיאכל שם אלא לתת שיעור לשובב כאוכל ואחד השוכב או היושב
 והעומד אם שהא כדי לאכול שיעור וכו': וידיו אמ' א"ע גופו קבלנו מהם ר"ל כמו
 שפי' רש"י: וידיו לא שטף במים. בעוד שלא טבל מטמאתו ואפי' פסק מוובו
 וספר ו' ימים ומחוסר טבילה מטמא בכל מומאותיו. וזה שהוציא הכתוב טבילת
 גופו של זב בלשון שטיפת ידים ללמדך. שאין בית הסתרים מעון ביאת מים אלא

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

אבר הנלוי כמו הידים ע"ל: אשר ישכב איש. פעל עומד: אותה. כמו עמה: והעד בסוף הפרשה הזאת, ולאיש אשר ישכב עם טמאה. וכן היה רועה את אחיו בצאן. את יעקב איש וביתו באו. ורבים כן:

פרשת אחרי מות.

אל ארץ גזירה. פי' שנכרתה מן הצמחים ומן הישוב כדברי המתרגם ארמית: אמ' א"ע בפסוק שבת שבתון אמ' ופעם יבוא זה קודם זה ואיננו רחוק והם שוים ר"ל כמו שנוכר בפרשת המן: מלת זמה. י"א עניין שנוף ותועבה ומעשה הרע. ועוד יפורש בפרשת השנית לואת: ואשה אל אחותה. כמו עם וכמוהו לא היתה עיר אשר לא השלימה אל בני ישראל: אמ' א"ע בפסוק תבל הוא אמ' כל מי שיוכל אדם להתייחד עמם ר"ל ואינו חשוד עליהם כמו שאמ' עוד בפרשת והיה כי תבא לביאור: ולא תקיא הארץ. ולא משרת עצמו ואחר עמו וכן הוא ולא תקיא הארץ כשלא תטמאו אותה. או ביית בטמאתם במקום בעבור כמו התשחית בחמשה את כל העיר. ושעם שניהם אחר כדברי האומ' לא תצא מן העיר כסיבת שום מעשה שתעשה:

פרשת קדושים תדיו.

מלת מסכה מפורש בענין העגל לביאור: וי"ו וממחרת כמו או וכן ונתן בפלילים כשעם וממחרת והנותר ממנו יאכל: עונו ישא. כבר מפורשת מלת עון כפי גדול עוני מנשוא ופי' ישא המתרגם ארמית. וכן ישא ברכה מאת ה' והטעם עונש עונו יקח: וי"ו והללת במקום ואם כמו ותמאן לשלחו. וצמית והלכת אל הכלים. והטעם אם תחלל את שם אלהיך אני יכול להענישך: אמ' א"ע לא תעשוק בסתר. והטעם עם עמך ממון רעיון אל תכבשהו ממנו לאמר לא אחזירהו אליך לביאור: ופירושו והפרדה לא נפרדה פרויה ואינה פרויה למונה: אמ' א"ע וכתובת קעקע כפול בפלס ובצלצל דנים ר"ל הוא שדוקרין בו הרג במים והוא מנורת צללו כעופרת לקמחי: ובמשורה. אמ' ר"ל שהמשורה היא אחת משלשים ושלושה בלוג. אבל זה מדה היא המדה הגדולה כמו איש' מדה: ומה שאמ' הכתוב ומים במשורה תשתה ששית ההין אמ' כי אין הטעם שהמשורה היא ששית ההין. אבל הטעם שלא ישתה מעת לעת אלא ששית ההין ואותו הששית ישתהו מעט מעט במשורה ושם מדה ימצאה על מדת השטח כמו עמר וימודר ארץ וימודם בחבל. וימד אלף אלף באמה. גם ימצא על המלאי כמו וימודו בעומר. מי מרד בשעלו מים: הסדר הוא. שעמו תוספת בזנות ויתרון הנבלה. כמו שהסדר הוא תוספת טוב ויתרון הנמול מתחוב לביאור: ערירים ימותו. אמר רז"ל אם יש להם בנים יקברום ואם אין להם בנים ערירים ימותו שלא יהיו להם:

פרשת אמור אל הבהנים.

לא ישמא בעל בעמיו. יהיה הסר למיד השמוש כמו ותקח האשה בית פרעה. והטעם למי שהוא בעל בעמיו לביאור: הללה. היא שנולה מן הפסולים שבכהונה כמו בת אלסנה מכהן גדול או בת גרושה מכהן הדיומ. וכן שנתחללה מן הכהונה ע"י ביאת אחד מן הפסולים שבכהונה ע"ד רש"י: ורז"ל פירשו שרוע שעינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה: ואל כל בני ישראל. ר"ש פירשו להזהיר

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

את ב"ד על הכהנים: בכל טמא נפש. בכל טמא מת. כמו לנפש לא יטמא בעמיו. וי"א כי יחסר בשניהם הנסמך המתואר שהוא מת והעד ועל כל נפשות מת לא יבוא: תושב. זה קנוי עד היוכל והוא הנרצע: שכור. זה קנוי קנין שש שנים והוא היוצא בשש: נפש קניין כספו. זה עבד כנעני קנוי לו לעולם: ויליד ביתו. בני השפחות הקנויות לו לעולם: והשיאו. מגורת עונו ישא: אותם. כמו אליהם. וכן ועשה את דמו. וידענו אותנו (?): וי"א כי עורת ויבלת תואר לכהמה ששם המום: שכור גם הרוץ תואר לאבר הבהמה והעד ואשה לא תתנו מהם. ויחסר המתואר בהם. כמו ומעוך וכתות ונתוק וזרות ומאכלו בריאה: לחם תנופה. שם כלל וא"כ פתר שתיים. ופת לחם בלשון נקבה כמו מאשר שמנה לחמו. ויהיה לכל אחד עשרון וזה טעם שני עשרונים סלת ההינה לביאור: פתחות ב"ת ביום תחת ה"א וכן ה' בשמים הכין כסאו כמו ה' בהשמים חסדך:

פרשת בהר סיני.

אמ' א"ע. נזירך ידוע והוא מגורת נזיר. והטעם הענבים שפרשת מהם ולא התעסקת בהם בעבודה: עיר חומה. חסר ב"ת השירות והוא בעיר חומה. וכן הנמצא בית ה'. והטעם שהבית יהיה בתוך עיר מוקפת חומה. ואמ' ר"ל שהדבר הוא בעיר שהיתה בן בימי יהושע בן נון ע"ה לביאור: כשכיר כתושב. כמו שפרשתי בפרשת שלמעלה מואת: והתנחלתם אותם. י"מ עם בניכם. וכן ואשה אל אחותה לא תקח לצרור:

פרשת אם בחקורתי.

אמ' א"ע. חומר שעורים. וכתו' עשרת הבתים חומר ושם כתוב האיפה והבת מדה אחת לחם. אבל האיפה למדת היבש והבת למדת הלח למונה:
 נשלם ספר ויקרא תהלה לאל נורא:

פרשת במדבר סיני.

התפקדו. מורכב משני בניינים. בנין הכבוד הנוסף. שלא נקרא שם פועלו. ומבניין התפעל וכן ואיש ישראל התפקדו ובלכלו על דעת הקמחי. אבל מצאתיו בחיור בספרים המדויקים והם קלים והפי' בקמין והם עניין מספר והנפעל מזה הוא עניין חסרון כמו ולא נפקד ממנו איש. וימצאו גם ממנו שעניינם עניין זכרה כמו ונפקרת כי יפקד מושבך מימים רבים תפקד:

פרשת נשא את ראש.

המושב לה'. בעבור יראת ה' השיבו והוא לכהן: בן. כמו עמו. וכן תהמאני באזוב ואטהר: עליו. כמו בעבורו. וכן כי עליך הורגנו כד היום. והטעם אשר יכפר האיל בעבור האיש שמעל: א"ע ומלת המרים תואר השם וכי'. גם יתכן שנקראו על שם סופם כמו ובגדי ערומים הפשיט. ולזה הפירוש לא תהיה מלת המרים תואר והוא כמו כי מר לי מאד מכס. ומעיד על יושר זה הפירוש המים המארים למרים. והלמ"ד בלמ"ד אמרי לי אחי הוא והטעם למרירות לרעתה יבואו בה אם איננה טהורה. לביאור: אמן. מגורת אמונה והוא תואר השם כמו שפירש בס' ישעיה וכתו' פעמים לחזק: כספר. י"א שאיננו לעניין מיוחד

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

כמו ויהי האחד מפיל את הקורה: ואת שער ראשו. וממנו שערך בעדר העזים. בקר שנים. כי אין ראוי לזבח השלמים בשבת. למונה: אמ' א"ע ביום השביעי וכן ימים כחונכת הבית אשר בנה שלמה בעבור יום ענוי הנפשים. והטעם מה שכתוב ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זכו. וכתוב שבעה ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום ביום השמיני שלח את העם והוא יום ש"ע כמו שאמר' רז"ל שניתן להם רשות בשמיני וממחרת הלכו לארצם. הנה אין ראוי שיהיה יום הכפורים מארבעה עשר יום לזבח זבח השלמים ולאכול ולשתות בו כי הוא יום ענוי והיו מדלגים אותו. לביאור:

פרשת בהעלותך.

אמ' א"ע כמתאוננים מגורת און. וכן מחשבות אוניך. והטעם היו בדבורי שקר. והעד וישמע ה'. וי"א כי כן מה יתאונן אדם חי לביאור: לא יום אחד בלבד וכן כלם. כמו לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת כי אתנו: ויגו. י"א מנחי העי"ן והוא פועל יוצא כמו וימל את בני ישראל. והטעם ויסר. וכן את גווי בפלם גווי מבטן: ענו מאד. אמ' דוד קמחי כי כולו קמ"ץ ע"מ חכם רשע. והו"ו תחת ה"א למ"ד הפעל:

פרשת שלח לך.

יד הירדן. כמו מקום כטעם חלקת יואב אל ידי. וכן וצים מיד כתיים: ויהם כלב. אמ' ר' יונה המדקדק שטעמו שאמ' הסו. והטעם השתיק את העם שישמעו אל משה. והוא מנחי הלמ"ד מבניין הכבוד הנוסף בפלם ויעל פר ואיל בזמנך: אפס כי עז העם. י"א כמו אמת והוא כמו ליחד בהפך מה שיהיה וכן אפס כי לא יהיה כך אכיון והטעם אם יעשו הכל מצותו כמו שאומ' אחריו רק אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמור ולעשות את כל המצוה הזאת. ויתכן כדברי המתרגם ארמית. והטעם לכד דבר יש בענין שאיננו והוא כי עז העם זכו. וכן לבר אצוך כי בשנה הזאת שלא יהיה כך אכיון. כטעם כי העליתה בכחך. וכן ותחת כי אהב את אבותיך לביאור: אך בה' אל תמרדו. הטעם למעט. כמו שא נא הטאתי אך הפעם. ואדברה אך הפעם: עד אנה ינאצוני. פי' עד מתי וכן עד אנה אשית עצות בנפשי. וכן בחסרון ה"א עד אן תמלל אלה: כי העלית. אמ' א"ע טעמו אשר העלית. וכן צעקת סדום ועמורה כי רבה והוא דבק עם הבא אחריו לביאור: ואורי שנו. ענין גרוש ושלוח כמו מוריש אותם מפניך. וכן אם לא תורישו את יושבי הארץ: וזרעו יורישנה. חסר למ"ד. וכן הוא ולזרעו. וכן ושני אנשים שרי גדודים היו בן שאל. או תהיה מלת אל מושבת אחרת עמה. והטעם אביא כלב אל הארץ אשר בא שמה ואל זרעו הוא ירישינה: מקושש כמו מלקט. וכן הם ילכו וקוששו להם תבן:

פרשת ויקח קרח.

ויגמול. אבי"ע. מגורת ויגדל הילד ויגמל שפירושו נשלמה יניקתו. למונה. ובכל תלונותם. כל אחד מתלונותם. וכן לא תמעד אשוריו. והוא פועל

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

עומד כמו ותכל דוד על דעת המפרשים. והנכון ששניהם יוצאים והטעם לנוכח משה. והטעם ותכל דוד עם אם אבשלום ואם לא הזכירה הכתוב וכן אשר ילדה אותה ללוי במצרים:

פרשת זאת חקת התורה.

למי נדה. הנש נדה לחסרון גוי'ן השורש ועקרו נדה בפלם נגלה והוא שם ולא כן נדה היא שהוא מפעלי הכפל כמו כימי נרת דותה תטמא. והטעם שהיו המים לצורך ריהוק האדם והוא הטמא: אע"ז הוא יתחטא בו. יסוד הטאו בו. והטעם באפר הפרה שזכר: עוד. י"מ כמו עורגן מדבר עם. הן בעודי חי. והטעם טמא יהיה בעיד שטומאתו בו: צמיד פתיל. י"מ כמו חותמך ופתילך. ומלת צמיד מנורת ויצמד ישראל: העליתונו. י"מ שהוא כמו הצום צמתוני אני שיתחלף המים בו"ז שגם הוא סימן הרבים פעמים כמו עכרו פקרו: אב"ע מכרם כמו דמיהם. והטעם דמי מכרם מנורת מכר ומקח בפלם שבתם וקומתם הביטה. וי"א שהוא מנורת ואכרה לי בשקל ולא יטה לארץ מנלם: בעיי העברים. עניין הרבה ושממה כמו שמו את ירושלים לעי"ם. וי"מ גלים וכן ת"י לעיי השרה לגירי חלקא. ותירגם והיתה ככל לגלים לגרין: אב"ע ונשקפה לשון נקבה על הגי וכן ניא גדולה מאד. ואם הוא משקל אחר: ונתן מימיו. פ"י א"ע בעבור מימיו טעו רבים וכו' ר"ל כי באומרו מימיו נראה כי המים עומדים בו ר"ל בסלע. כי כשיאמר אדם לך אל המעין וקה מימיו הנה צריך שהמים יעמדו במעין אבל זה אינו כן לא יתן המים שאתן בו ובעבור שיצאו ממנו קראם מימיו: ונירם בפתח הוי"ו מורה על ה' הדעת וכאה בשתי ידיעות לביאור אב"ע: ונשים. מפעלי הכפל וההירוק תחת קמץ קטן כמו ויסב אלהים את העם. וכן ואם לא ישים עליהם נזיהם. וי"א כי הם מחסרי הוי"ו כמו ויצב דלתים:

פרשת וירא בלק.

מה אקוב. וסר למ"ד והוא כמו למה. גם ומה אזעום. וכן ומה שרים כי אינק. גם כן בסגול ומה לא תשא פשעני. כי לא תבא זאת המלה על חי מדבר: אב"ע בפסוק וקבנו לי משם אמי לעתיד יאמר ירדפהו ירדפנו או ירדפנתו. והצווי שמרהו והוא בנמצא. ודרך סברא נוכל לאמר שמרנו ברגשות הגו"ן רק שמרו בחסרון גוי'ן או ה"א לא נמצא כאשר מצינו אויב ירדפו: [בגליון] אמר החכם א"ע בפסוק לא אוכל לעבור וכו' כי אין בה בנוצר לשנות מעשה היוצר. תימה והא מצינו שהאדם הוא נוצר יהרון האחר. גם הבהמות יהרנו זה זה. גם ישנו החטים לעשות קמח גם לשרפם והנה ישכח בהם לשנות מעשה השם מה יש לפרש שלא יוכלו לשנות ולאבד כל המין ההוא. המשל בזה האדם לא יוכל לשנות ולאבד כל מין האדם או הסוס או החמור והמשביל יבין: [ע"כ בגליון]

פרשת פנחס.

פ"י שוי"ו ויאמר נוסף כו"ו וזקני ישראל הכתוב בפרשת והיה כי תבא שיפרשהו אמרו כן לקהל ר"ל שמשנה צוה אל זקני ישראל והם אמרו כן לעם כי דעת החכם הזה כי משה לא היה מדבר עם העם רק ע"י אמצעי כמו שכתוב בפרשת

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

ואלה שמות במלת ודבר הוא לך אל העם והיה וכן נוסף במלת או ישיר משה ובני ישראל כי ישיר פועל יוצא לשלישי בעבור שנמצא אשר שר לה'. וכן ותשר דבורה ע"כ פירשו משה חבר את השירה וישראל עונים. ליעקב בר' שמואל מ"ב: אב"ע בפסוק ויהיו סקודיהם אמ' והעד אלעזר הכהן גם סינחם בנו אשר היו מיורדי מצרים ונכנסו לארץ ישראל:

פרשת ראשי המטות.

חותיהם. י"א שהם מקום קבוץ הבתים יחד כלפי חומה סביב כמו הפרות וכן ויאספו לחיה. ובקבוץ יתחלף הה"א כו"ו כמו חוות יאיר. וכן בערבי קורין לקבוץ הבתים א"ל ח"י:

פרשת אלה מסעי.

בע"י העברים. כמו שפרשתי בפרשת זאת חקת התורה: מבית הישימות. טעם מבית. ממקום כמו בתים לבדים. וכן בית אבנים יתוה: אב"ע ומחה. אמ' וכמהו ימחאו כף ובא האל"ף תמורת ה"א למ"ד הפועל וכן במלת יען מחאך יד: [בגליון] ומחה כאשר יאמרו רז"ל תבריתא על דרך ויך שרשיו כלבנון. ופ"י שם ההכס א"ע ויך שרשיו באורך וברוחב כדרך ומחה אל כתף ים נגרת ובמדות שברים ותבריתא. והקמ"ח פירש כן ויך הוא על דרך ומחה אל כתף ים נגרת כלומ' יכו השרשים ויתפשטו הנה והנה באורך וברוחב: [ע"כ בגליון] נשלם ספר במדבר סיני:

פרשת אלה הדברים.

לא תערצון. והוא שם בפלס יתן אוכל למכביר כמו מוראבם והטעם שתיראו ממנו: את ישראל. כמו אל ישראל. וכן ועשה את דמו. ו ח ל ו. מנורת כמו יחילו עמים ובא מלרע כמלת ונעו אלילי מצרים. ורצו לפני מרכבתו: דלתים וברית. שיש להם שער במדינה מקום שישבו שם הדיינים: ה פ ר ז י. כמו פרות תשב ירושלים. והם ערי המישור שאין להם חומה סביב ולא בצורה: א ש ר ו ת ה פ ס ג ה. י"מ כי מדרון ההר או הפסגה נקרא כן לפי שהמים היורדים על ההר או על הפסגה נשפכים למטה דרך המדרון ודומה לו בלשון ארמי מתרגו' שופך דם האדם:

פרשת ואתחנן.

מבור הברזל. כמו כהתוך כסף בתוך כור. הוא כלי שמתוך בו הצורך את המתכת: אב"ע במסות שם כלל. או טעמו במסות שהיו ר"ל שהשם היה בוחן ומנסה אותם אם יעמדו ברשעים ואם ישומו: ו ש נ ג ת ס. י"א כמו למשל ולשננה והטעם דבור התמיד: ל ט ו ט פ ת. י"מ כמו ציץ שקושרין על המצח וכן כדברי רז"ל לא בטומפת ולא בסנובוטין. ואמ' מאי טומפת. אמר' אבהו המקפת מאוון לאוון: [בגליון] פ"י ב"ע יאריבון הכל על הארמה וכו' ר"ל

תוספתות על פירוש ראביע ז"ל

כשהוא אומר בכללות ר"ל אנשים רבים נופל בו שיאריכו ימים על האדמה אשר הם שם אבל עם היחיד אשר הוא נע ונד לכאן ולשם נופל בו בעולם הזה כי איננו קבוע באדמה ר"ל במקום אחד. נראה לפי דעתו כי אדמה יוכל להלקח על ארץ אחת כמו והאדמה אשר הם עליה ואז עם הכל. ויוכל להלקח בעבור כל העולם כמו אשר על פני האדמה ואז ידבר על היחיד: [ע"כ בגליון]

פרשת ויהי עקב.

ועשתרות. י"מ שהם נקבות הצאן. ואמרו רז"ל כי נקרא שםם עשתרות לפי שמעשרות את בעליהן. וחסם הו"מ מנהי העין והעד כי המים הראשון בקמץ ומשפטו בתשלומו והמים האחרון כנוי לרבים וכן מהכבוד הגוסף אריד בשיחי ואהימה:

פרשת ראה אנכי.

בליעל. כמו שפירש א"ע בפרשת הזאת למונה: לא תוכל שאתו לא תוכל לשאת המעשר אל המקום אשר יבחר ה' כאשר רחוק ממך:

פרשת שופטים ושופטים.

אמרו רז"ל כי השופטים הם הם המסכנים בשוקים ובהנויות לתקן המדות והשיעורים ולהכות כל מעוות וכל מעשיהם ע"פ הדיינים וכשיריב אדם מביאין אותו לב"ד ודנין אותו כפי רשעו: שו"מ ש"י"ם. י"א הובה: מ"ט נה. י"א מן ושנתם לבניך ואם איננו משרשו והטעם שגון התורה ופירושה על דרך כלל וכן בספר יהושע ויכתב שם על האבנים את משנה תורת משה: ונדחה. מגורת לנדה עליו נרון: ולא הללו. י"מ ולא עשהו חולין כי קדש הוא עד שיפדה והטעם שלא פדהו בשנה הרביעית כי הפירות צריכין לאכלן בירושלם או להלל בדמים ולאכול הדמים בירושלם ואין למען על מלת מסנך שלא אמ' לפניך כי כן על ספר מלפני הכהנים הלויים:

פרשת כי תצא.

על פני בני השנואה. כמו על פני אהרן אביהם: אב"ע ותלית אותנו. כבר קבלנו מקדמונינו דבר הנתלין פ"י כמו שכת' ר"מ קוצי ז"ל בק"ג מספר המצות שהבר שמצות עשה לתלות המגדף והעובד ע"ו. ותניא בפי נגמר הדין והומת ותלית יכול כל המומתים נתלין ת"ל כי קללת אלהים תלוי מה מקלל זה שכפר בעקר אף כל שכפר בעקר כגון העובד ע"ו שני בו את ה' הוא מגדף ואומ' והומת וכיו איש ולא אשה עכ"ל. וכן כתב הרמב"ל בפרק ש"ו מהלכות סנהדרין מצות עשה לתלות את המגדף ועובד ע"ו שני כי קללת אלהים תלוי הרי מגדף אמור ובעובד ע"ו נאמ' את ה' הוא מגדף ונכרתה האיש נתלה ואין האשה שני כי יהיה באיש חטא וכו': פן תקדש המלאה. י"א כי חסר הנסמך וכן הוא המלאה מלאת הזרע. ואם כן יהיה שם ולא תואר. ויתכן שהוא תואר אל התבואה ואם אין כתוב בו וכן וכמלאה מן היקב כי כן כתוב ותבואת הכרם. ויהיה חסר מ"ם ממלת הזרע כמו עד יקום גוי אויביו: כנף אביו.

אמ' רד"ל שהוא כנוי לאשה שומרת יכוס אביו הראויה לאביו. וכבר הוזהר על משום ערות אחי אביך. אלא לחייבו בשני לאוין: א ת נן. י"מ כי גם הנו"ן האחרון נוסף כנו"ן בניין קניין והוא כמו אתנה המה לי. ענין תנאי מלשון רד"ל והראשון יותר קרוב והעד אשר נתנו לי מאהבי: ומלת מחיר י"מ ענין דמים ומעות כמו עצינו במחיר יבואו. ודברי ארמית ידועים. והטעם שלא יחליף כלב בשה ויקריבנו שהוא דרך בזיון ע"כ כי תועבת: וי"א כי ריהים שם כלל אל שתי האבנים: ור"כ. פרט אל העליונה. והטעם ולא אפי' הרכב לבר. ואמר כן לפי שהעליונה קלה לקחתה מן התחתונה שהיא קבועה: ת ש ה ב ר עך. הבי"ת טעמו למ"ד. וכן ואתה באלהיך תשוב: ואליו הוא נושא. י"מ כמו לא חמור אחד מהם נשאתי. והטעם בעבור שברו טורח את נפשם ונותן עליה משא: ונגשה. מכניין נפעל. והוקנים יגישה:

פרשת והיה כי תבוא.

בערתי הקדש. כמו הסירותי. כמו ונבערה רעה מישראל. וקרוב אליהם ובערת הרע מקרבך: אב"ע ולא שכחתי או פירושו על שני המעשרות פי' כמו שכתב רש"י: ונתת ללוי. את שלו הרי מעשר ראשון: ליתום ולא אלמנה. זה מעשר שני כמו כי יהיה לבער קין: הסכת. ר' יונה כתב כי כמדה ואת סכות מלככם כמו קבול ויתכן שהוא שם האלוה שהיו עובדים: אב"ע בפסוק לברך אמ' והקללה הפך זה. והתפך בספ' יהושע שכתוב ואחרי כן קרא את כל דברי התורה הברכה והקללה ככל הכתוב בספר התורה: אב"ע המארה פי מנרעת מנורת ארור והיה ראוי להיות כפלס מחתה לולי אות הגרון: ובחרחור. מנורת נהר נרוני. ועצמי הרה: אב"ע ולא תצליח פועל יוצא כמו אז תצליח את דרכיך והטעם בעבור על המצות. ובשמרם יצליח עצמו ואחרים: מכלות עינים. מנורת כלו עיני מיהל ראלהי: וי"מ יירש מענין ירושה. והטעם השם יתנם ירושה אל הצלצל שיאכלם תמיד והוא מין ממיני הארבה: יציק לך אויבך. חסר יו"ד הרבים כמו הודיעני נא את דרכך: אב"ע ונא מנות שלא יסורו והטעם קיימות כמו ותקעתיו יתד במקום נאמן:

פרשת אתם נצבים.

ורבצה בו כל האלה. ענין רציפה והצעה וכן מרביץ בפוך אכניך. כמו רוצץ: באפו ובחמתו. כפול כמנהג הלשון ולפי שמתחמם האיש בעת הכעס יקרא הכעס המה והוא ע"מ עצה:

פרשת וילך.

לעד. שם כמו לעדות. וכן מלת גלעד. והעד דברי לבן יגר שהדותא ואם נמצא בן תואר הנה כמוהו יש לאל ידי והטעם שלא תוון ממנו:

פרשת האזינו.

יערוף. מנורת יערפו טל: לקחי. דבור כמו הטתו ברוב לקחה: לשעירים. י"א שהוא ספור משל על דרך ועלמו תמוף מלתי: שחת לנו. לאהר

תוספתות על פירוש ראב"ע ז"ל

וחרס. כמו ולא עמד איש אתו. והטעם אם יעברו ע"ז ישחיתו לעצמם לא לאחר וזהו לאמים שהם דור עקש ופתלתול: אב"ע עשך תקנך ר"ל כמו אשר עשה את משה ואת אהרן פי' הגדילים ותקנם: אב"ע עולם זמן שעבר ר"ל כמו אל תשג נבול עולם. וכן כי מעולם שכרתי עולך. וכן גבעות עולם כמו זמן קדמון. אב"ע בפסוק בהנחל עליון גוים אמי והיא שתספיק למספרם כמו שאמ' לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות: ימצאו בארץ מדבר. יתכן שאמ' על מצרים מדבר שהוא מקום שפל כמו במדבר בערכה. הפך שאמ' על ארץ כנען במותי ארץ וכל המשה (2) בהפך זה לזה כי שם היו בתחלה: כנשר יעיר קנו. כמו יסיע וכן מן הקל לא אכור כי יעורנו: צור ילדך תשי. הוא עניין גדול כמו יולדו על ברכי יוסף ושם מפורש: אב"ע מחול לך. כמו ילדך והטעם בראך כמו באין תהומות חוללתי וכן מבנין הכפל מנורת היוכל ארץ ביום אחד והם מהפעלים השניים ועל דעת המדקקים שהם שלישים ועיין הפועל שלהם וי"ו: עד שאול תחית. עם יוד היחס כמו שאול תחיה וכן שלישית כמו שלשיה: אב"ע וטעם גם כמשפט הלשון כאשר פרשתי בפסוק ולא ימותו גם הם גם אחם: י"א עצור הממון שבבית. ועזוב הממון שבשדה: אב"ע הוא והושע בן נון. ודרך הדרש ידועה שאמ' שנקרא בן עתה ללמד שלא היתה דעתו גסה עליו על מעלתו וניהג עצמו כאשר בתחלה:

פרשת וזאת הברכה.

אמ' א"ע ה' מסיני בא כמו בסיני. וכן בנדה אשה טרעה. מהיכלך על ירושלם. וכן משעיר: אב"ע מרבבות קודש הם המלאכים והטעם על השכינה שירדה עם רבבות קדש והמ"ם כמו עם. וכן מימינו עם ימינו. והטעם עם עמו. כטעם נשבע ה' בימינו. וי"א מ"ם מרבבות במקום בעבור. כמו מחטאת נביאיה וכן מחמס אחיך יעקב. והטעם שבא השם בעבור ישראל שהם רבבות קדש: כל קדושו בידך. עמך כמו נשא את ראש אנשי המלחמה אשר בירנו. ולקחת בידך עשרת לחם: ידיו רב לו. מלשון מריבה כי נמצא יד בלשון נקבה כמו והנה יד שלוחה אלי והנה בו מנילת ספר. והוא בינוני במקום עתיד כמו אוסרי לגפן עירה. ובא בלשון יחיד על רבים כמו והטאתינו ענתה בנו. והטעם כל אחד מידיו יריב בעדו: וכליל. אמ' ב"ע היא העולה ונקראה כן לפי שהיא נשרפה כולה כמו כליל תהיה לא תאכל. וכן והנה עלה כליל העיר השמימה. פי' עפר שריפת כל העיר: הדר לו. שם כמו הוד והדר לפניו וההדר שיש לו, שיש לו גוף גדול: עמים הר יקראו. י"א כמו יאספו. וכן על מכון הר ציון ועל מקראיה. זה אסיפה היא בקראו איש לאחיו: ושפוני. י"א שהוא מנורת ספון בהתחלה השייך בסמ"ך. כי הבית המקורה הוא מכוסה. וכן הדבר הטמון הוא מכוסה: ספון. חסר המתואר והוא הארמון סנוך והוא שם כלל: אביע ויתאן ראשי עם. שיבוא שבט גד להיות ראשי עם ישראל חלוצי צבא. ר"ל כמו שאמ' להם חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל. ומלת ראשי עם כמו ראש דברך אמת: [ע"כ והשאר חסר]